

DOI:10.52547/GeoSpa.23.3. 1

علیرضا پورباقری^۱
* مسعود تقوایی^۲
واجیک هایرپطیان^۳

تحلیلی بر عوامل موثر در توسعه شهر خلاق (نمونه موردی: شهر شیراز)

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۱/۱۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۱/۱۴

چکیده

ایده شهر خلاق باعث توانمندی تفکر نوآورانه شده و هویت شهر را در مواجهه با رقابت فزاینده برای استعدادها، سرمایه گذاری و بازشناسی تقویت می کند. شهرهای خلاق به عنوان مراکز نوآوری و خلاقیت و تبدیل ایده به ثروت قلمداد می گردند. اساس اقتصاد شهرهای خلاق بر پایه ی فرهنگ و صنایع فرهنگی است. هدف این پژوهش شناخت و اولویت بندی ابعاد موثر در توسعه شهر خلاق شیراز می باشد. بر اساس پیش فرض های پژوهش عوامل کالبدی اکولوژیکی، فرهنگی اجتماعی، اقتصادی گردشگری و مدیریتی سازمانی عوامل موثر می باشند. پژوهش به روش توصیفی - تحلیلی انجام گرفته است. پژوهش حاضر از نوع تحقیقات کاربردی است. برای گردآوری داده ها از دو روش میدانی مبتنی بر پرسشنامه و کتابخانه ای استفاده شده است. برای آزمون فرضیات و تجزیه و تحلیل داده های پرسشنامه تحت نرم افزار SPSS از آزمون پیرسون خی دو رگرسیون و تحلیل عوامل موثر استفاده شده است. جهت تدقیق و اولویت بندی عوامل مدل AHP نیز بکار گرفته شده است. آزمون فرضیات نشان دهنده رابطه معنادار بین عوامل (متغیرهای مستقل) چهار گانه فرض شده با متغیر وابسته توسعه شهر خلاق می باشد. با بهره گیری از مدل تحلیل عاملی اولویت های شهر خلاق در شهر شیراز در بخش های مختلف مشخص می گردد. عامل اقتصادی در اولویت اول، عامل فرهنگی اجتماعی در اولویت دوم، عامل کالبدی اکولوژیکی در اولویت سوم، عامل سازمانی مدیریتی در اولویت چهارم، توسعه شهر خلاق در شهر شیراز است. نتایج تحلیل AHP نشان می دهد که عامل اقتصادی مهم ترین عامل و محدوده حافظیه تا سعدیه بالاترین اولویت مکانی را دارد. در چارچوب عوامل موثر یکسری راهکار از جمله طراحی و اجرای نمادهای فرهنگی شیراز در میدانی فضاهای عمومی و بخش تاریخی شهر جهت توسعه شهر خلاق شیراز پیشنهاد می گردد.

کلید واژه: شهر خلاق، خلاقیت، تحلیل عاملی، AHP.

۱- گروه عمران، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه فسا، فسا.

۲- گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه ریزی شهری، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران (نویسنده مسئول).

M.taghvaei@geo.ui.ac.ir

۳- گروه زمین شناسی، دانشکده علوم پایه، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.

مقدمه

از اواسط دهه‌ی ۱۹۹۰ به بعد، شهر خلاق به عنوان یک استراتژی جدید رواج یافت. شهر خلاق، رویکردی فرهنگی در توسعه‌ی شهری است. در این رویکرد، شهر باید بتواند محیطی جذاب در پرورش استعدادها، نوآوری‌ها و ایده‌ها باشد و نیز از ایده و خلاقیت افراد خاص و ویژه مانند، هنرمندان، دانشمندان و نویسندگان و چه از ایده‌های شهروندان عادی در راستای حل مسائل اساسی و نیز در پایه‌ریزی رشد و توسعه‌ای خلاق بهره ببرد. در این نگرش، فرهنگ، پایه‌ی اصلی توسعه محسوب می‌شود و سایر بخش‌ها نیز از آن متأثر هستند.

شهرهای خلاق به عنوان مراکز نوآوری و خلاقیت و تبدیل ایده به ثروت قلمداد می‌گردند. از آنجا که ایده و نوآوری عناصر اصل رقابتی در عصر جهانی شدن هستند داشتن شهر خلاق آرزوی هر جامعه‌ای است. اساس اقتصاد شهرهای خلاق بر پایه‌ی فرهنگ و صنایع فرهنگی است و از مفاهیمی چون صنایع فرهنگی، صنایع خلاق و اقتصاد خلاق سخن به میان می‌آید.

در عصر پسمادرن، اقتصاد فرهنگی نقش حائز اهمیتی در توسعه‌ی اقتصادی شهرهای جهان دارد که شاهد این امر، حضور پر رنگ متغیرهای اقتصادی و فرهنگی در برنامه‌های تحول اقتصادی شهرهای جهان است. هنر، موسیقی، تئاتر، رسانه‌های خبری و دیجیتالی، گردشگری شهری، ویدئو، کامپیوتر، تبلیغات و برگزاری رویدادها فستیوال‌های بین‌المللی از جمله متغیرهای تاثیر گذار اقتصاد فرهنگی به شمار می‌آیند. در همین راستا در سده‌ی بیست و یکم، جذب نخبگان و استعدادهای خلاق به یکی از مهمترین ابزارهای شهرها برای رشد و پیشرفت اقتصادی تبدیل شده است. در این راستا، نظریه‌ی شهر خلاق توسط ریچارد فلوریدا مطرح گردید که در آن ظهور عصر خلاق در شکل یک انقلاب اجتماعی مهار نشدنی معرفی شده است (Ashtari and Mahdinejad, 2012).

بعد از رواج مفهوم شهر خلاق، به طور فزاینده‌ای برنامه‌ریزان توسعه‌ی شهری و اقتصادی در اجتماعات، به هنر و فرهنگ به عنوان ابزارهای توسعه گرایش یافتند. امروزه شهرهای تاریخی ایران از جمله شیراز به رغم پیشینه‌ی درخشان، با مشکلات متعددی روبرو هستند و هسته‌ی این شهرها به دلیل مشکلات کالبدی - فعالیتی، از پر مساله‌ترین نقاط شهری هستند. شهر شیراز با تمرکز جمعیتی زیاد روابط انسانی وسیعی را به وجود می‌آورد که این امر به تولید افکار و اطلاعات گسترده منجر می‌شود. تنوع در نژادها، دانش‌ها، مهاجرت‌ها و پروژه‌ها باعث می‌شود در مبادله اطلاعات به عقاید تازه و نوآوری‌ها دست یافت. کلانشهر شیراز، نقش و جایگاهی ویژه در عرصه‌ی ملی و بعضاً بین‌المللی ایفا می‌نماید و سهم عمده‌ای در بروز فعالیت‌های نوآورانه و عرصه اقتصاد خلاق دارد و به لحاظ دارا بودن پیشینه‌ی تاریخی و فرهنگی، وجود آثار تاریخی و مذهبی در سطح شهر و دارا بودن امکانات و پتانسیل‌های زیست محیطی جهت جذب گردشگران داخلی و خارجی، توسعه‌ی مناطق صنعتی، طرح ساختاری مناسب اقتصادی و سابقه‌ی اقتصادی مطلوب، زیر ساخت‌های حمل‌ونقل عمومی و خصوصی، داشتن ارتباط با سایر نقاط جهان از طریق ارتباط از راه دور و دیگر ارتباطات، در صورت شناخت راهبردهای مناسب و بکارگیری این استراتژی‌ها توسط مدیران شهری می‌تواند بسرعت گام‌های پیشرفت و شکوفایی را بردارد. شناخت ارکان و

راهبردهای توسعه شهر خلاق و پیاده‌سازی این الگو در بستر شهر شیراز می‌تواند به توسعه سریع، کم‌هزینه و با کمترین مداخله منجر گردد.

هدف اصلی این پژوهش شناخت و اولویت‌بندی ابعاد موثر در توسعه شهر خلاق شیراز می‌باشد در این راستا پیش فرض‌های زیر تدوین شده است:

۱- تغییرات خلاقانه عناصر کالبدی و اکولوژیکی طبیعی، شهر را در مسیر توسعه قرار می‌دهد.
۲- ارتقاء فرهنگی در بستر جاذبه‌های اجتماعی و فرهنگی منحصربه‌فرد شرایط تحقق شهر خلاق در شیراز را افزایش می‌دهد.

۳- راهبردهای اقتصادی و گردشگری خلاق با محوریت اشتغال نوآورانه در پیاده‌سازی شهر خلاق تاثیر زیادی دارد.

۴- ارتقای کیفی وضعیت سازمانی و مدیریتی و تمرکز بر گسترش حوزه نفوذ می‌تواند منجر به توسعه شود.
نظریه پردازان تعاریف متعددی از شهر خلاق ارائه داده‌اند از جمله:

نظریه‌ی شهر خلاق، توان بالقوه‌ای را برای تقویت و بازسازی فرهنگ محلی، هویت و کیفیت زندگی ارائه می‌کند (Mederios, 2005).

شهر خلاق به عنوان استراتژی امید بخشی برای ساکنان شهرها است که کمک می‌کند آن‌ها تصورات ذهنی خود را پرورش دهند، استعدادهای خود را شکوفا سازند و در نهایت شهر خود را به طور اساسی بسازند و زمینه‌های توسعه‌ی شهری را فراهم آورند (Jopek, 2014).

شهرهای خلاق شهرهایی هستند که قادرند راه‌حلهایی جدید برای مشکلات روزمره شان ارائه دهند (Rabbani, 2011).

شناخت صحیح از مفهوم خلاقیت لازمه تحلیل و تبیین عوامل جهت نیل به توسعه خلاقانه می‌باشد.
واژه‌ی خلاقیت در لغت نامه دهخدا خلق کردن، آفریدن و به وجود آوردن معنی شده است. در واقع خلاقیت یعنی به کارگیری توانایی‌های ذهن برای ایجاد یک تبلور، یک فکر یا مفهوم جدید که برخی نیز آنرا به ترکیب ایده‌ها، یا ایجاد پیوستگی بین ایده‌ها تعبیر کرده‌اند (Shahabian and Rahgozar, 2012).

خلاقیت در بر دارنده‌ی تجربه، ابتکار، ظرفیت بازنویسی قواعد، نامتعارف بودن، نگاهی تازه به مسائل انداختن، تصویرسازی بدیع از سناریوهای ممکن در آینده و راه‌حل‌های محتمل مسائل، کشف نقاط مشترک از میان نقاط افتراق و تفاوت‌ها و داشتن دیدگاهی انعطاف پذیر نسبت به مسائل می‌باشد. خلاقیت ابزاری برای پیشینه کردن امکانات در هر شرایط و افزودن ارزش و معنا به نتیجه اقدام‌های انسانی در هر زمینه‌ای است (Sajjadian, 2014).

نکته مهم در مورد خلاقیت آن است که خلاقیت از طریق کار یدی حاصل نمی‌شود، بلکه لوازم و شرایط خاصی را می‌طلبد. پس وهم و خیال است که فکر کنیم کسی می‌تواند خلاقیت یا ساخت و شکل دهی یک شهر دانش محور را تحمیل کند. از این رو تا وقتی این شرایط در شهری وجود نداشته باشد نمی‌تواند به شهر خلاق تبدیل شود. این شرایط عبارتند از: تمرکز، تنوع، تحرک. نخستین بار (Debour, 1967) مبحثی با عنوان "شهر تماشایی یا شهر نمایش"

مطرح کرد. نظر او ظهور پیش از موعد ایده تلفیق فضای اقتصادی و فرهنگی در مقیاس انسانی به ویژه در موضوعاتی نظیر فضاهای مولد جدید، مجموعه‌های فرهنگی و به نمایش درآوردن محیط‌های بصری می‌باشد که در کلان شهرهای اصلی سراسر جهان نیز به چشم می‌خورد (Scott, 2006).

"شهر خلاق" نیز مفهومی است که پس از آن توسط چارلز لندری در اواخر دهه‌ی ۱۹۸۰ میلادی مطرح شد. از آن زمان به بعد این موضوع به جنبشی جهانی مبدل شد که بر الگوی جدید برنامه‌ریزی شهری برای شهرها بازتاب یافت. وی کتاب شهر خلاق را در سال ۱۹۹۵ به همراه فرانکو بیانچی نوشت. با توجه به دیدگاه او فلسفه این ایده آن است که برای یک مکان، پتانسیل خلاقیت‌های زیادی وجود دارد و لازم است شرایطی برای مردم فراهم آید که با در نظر گرفتن فرصت‌ها، برای پرداختن به مشکلات شهری بیندیشد، برنامه‌ریزی کرده و وارد عمل شوند.

Hall (1998,2000) در کتاب "شهرها در تمدن، فرهنگ، خلاقیت و نظم شهری" و هم چنین کتاب "شهرهای خلاق و توسعه‌ی اقتصادی" شهرهای خلاق را به عنوان جوامعی توصیف می‌کند که خود را به زحمت انداخته و در مسیر از دست دادن اطمینان گذشته‌ی خود بوده، ولی عمیقاً به آن چه که قرار است برایشان اتفاق بیافتد، توجه می‌کنند. از دیدگاه وی، شهرهای خلاق با پیش زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی مردم خلاق را برای تعامل و تغییر اطلاعات غیر رسمی به وجود می‌آورند که خود منجر به بروز ایده‌های نو می‌شود (Songmei, 2005).

Florida (2002) در تحقیق خود به ظهور طبقه خلاق در شهر می‌پردازد. فلوریدا موفقیت اقتصادی شهر را در گرو جذب استعداد خلاق می‌داند. از نظر وی در اقتصاد جدید، خلاقیت انسانی یک سرمایه بسیار ارزشمند است و همواره گروهی از افراد خلاق، شکل، جهت و جغرافیای توسعه اقتصادی جدید، را تعیین می‌کنند. فلوریدا معتقد بود شهرها باید بر طبقه خلاق تمرکز نمایند. با این حال او توجه به جایگاه زیر ساخت‌ها، تسهیلات، امکانات سخت افزاری، مکان‌ها و فضاهای خلاقیت را برای پرورش طبقه خلاق و موفقیت در جذب آنها را ضروری می‌دانست. فلوریدا بر سه شاخص فناوری، استعداد و تسامح و تساهل با زیرشاخص‌های متعدد و متنوع تاکید ورزید.

Mederios (2005) بیان می‌کند که دیدگاه‌ها و نظریه شهر خلاق پاسخی است به تغییرات اجتماعی که خود وابسته به تغییرات تکنولوژیکی محصولات و افزایش روزافزون اهمیت تبادل اطلاعات در دنیای پست مدرن است.

Vanolo (2008) با برقرار ارتباط میان برندسازی شهری و خلاقیت شهری کوشیده است تا نمود خلاقیت در شهر را مورد بررسی قرار دهد. آلبرتو بر این باور است که در شهری چون تورین که شهری آمیخته با صنعت و هنر است برندسازی شهری می‌تواند خلاقیت نهفته در شهر را بازنمایی کند. از منظر وانولو عناصر تشکیل‌دهنده‌ی شهر خلاق مشتمل بر فناوری، چند فرهنگ گرایی، تسامح و تساهل، وجود محیط فرهنگی تکرر گرا، محیط‌های اجتماعی باز فرهنگی و تعاملات اجتماعی است. همچنین شاخص‌های شهر خلاق به عقیده او شامل منظر، هنر، تنوع فضاهای عمومی و آموزش عالی می‌باشد.

Jakob (2010) در تحقیق خود به محدودیت‌های پیاده‌سازی سیاست‌های شهر خلاق در شهر برلین پرداخت. در تحقیق او با عنوان "ساخت محله‌ی خلاق، امیدها و محدودیت‌ها برای سیاست‌های شهر خلاق در برلین" عدم دسترسی

یکسان به فرصت‌ها را به عنوان محدودیت پیاده‌سازی شهر خلاق دانسته و بیان می‌کند که برنامه‌ریزی شهر خلاق می‌بایست بر فرصت‌های برابر خلاقیت تمرکز کند.

Sasaki (2010) در تحقیق خود شاخص‌های شهر خلاق را در هفت محور استعداد‌های خلاق، کیفیت زندگی، صنایع خلاق، زیرساخت‌های خلاق، میراث فرهنگی، فعالیت‌های شهروندان و حاکمیت خلاقانه مورد تاکید قرار داد. Hospers (2012) در مقاله‌ای به نام شهرهای خلاق مکان‌های پرورش یافته در اقتصاد دانش اذعان می‌دارد که اقتصاد دانش نیازمند شهرهای خلاق است.

مجمع پژوهشگران موسسه قطب علمی صنایع خلاق و نوآوری (CCI) (2012)، در یک بررسی شاخص‌های مطرح شده از سوی پژوهشگران و سازمان‌های مختلف را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده و در نهایت شاخص‌های خلاقیت شهری را به دو بخش شاخص‌های فرهنگ پایه و شاخص‌های فناوری شبکه شهرهای جهانی تقسیم نموده‌اند. این مجمع برای تعریف و تعیین شهر خلاق بر شاخص‌های هشت گانه دامنه و مقیاس صنایع خلاق و اشتغال، بهره‌وری‌های کوچک، جذابیت‌ها و میزان توجه با اقتصاد، حمایت عمومی، مشارکت و هزینه‌ها، ائتلاف و یکپارچگی جهانی، سرمایه انسانی و تحقیق، میزان آزادی، تساهل و تسامح و تنوع تاکید دارد.

Sasajima (2013) در تحقیق خود با عنوان "از منطقه با نورپردازی قرمز تا منطقه هنری؛ پروژه‌ی شهر خلاق در محله‌ی کوگن-کو شهر یوکوهاما" نقش پروژه‌ی شهر خلاق در احیای فضای شهری قبل و بعد و در حین بحران مالی سال ۲۰۰۸ را مورد بررسی قرار داده است.

Landry (2013) در تحقیق خود برای ارزیابی شاخص‌های شهر خلاق در شهر پالمرستون شمالی در نیوزلند از شاخص‌های ده گانه استفاده نموده است. بعد از تجزیه و تحلیل‌های آماری داده‌های جمع‌آوری شده شاخص زیست‌پذیری و میزان آسایش و رفاه شهری در رتبه اول، شاخص ارتباطات و شبکه‌های ارتباطی شهری در رتبه دوم و شاخص آزادی، تسامح و تساهل در رتبه سوم قرار گرفته است.

Durmaz (2015)، به جایگاه کیفیت مکان‌های شهری در خلاقیت شهری پرداخته و در یک مطالعه تطبیقی میزان خلاقیت شهری شهر سوهو در حومه شهر لندن را با شهر بیوگلو در حومه استانبول را بر حسب شاخص‌هایی از قبیل، مشخصات طبیعی، موقعیت، کاربری اراضی، فرم شهری، مشخصات بصری، مشخصات فرهنگی اجتماعی، مشخصات ادراکی و مشخصات ارگانیکی شهر مورد بررسی قرار داده است.

Kakiochi (2015) در مطالعه‌ی خود با عنوان "فرهنگ شهرهای خلاق در ژاپن: واقعیت و چشم انداز" سیاست شهر خلاق را در شهر کانزوا که به طور رسمی راهبرد صنایع دستی خلاق را اتخاذ نموده بود، مورد بررسی قرار داد.

Keyghobadi et al (2008) در گزارش "شناخت صنعت فرهنگی"، فصل اول گزارششان را به شهرهای خلاق و شبکه‌ها و نواحی خلاق اختصاص داده‌اند و پس از تعریف مقدماتی شهر خلاق، به ابعاد شهر خلاق از چهار منظر به قرار زیر می‌پردازند: ۱- شهر خلاق از منظر زیرساخت‌های هنری و فرهنگی ۲- شهر خلاق از منظر اقتصاد خلاق ۳- شهر خلاق از منظر حضور طبقه‌ی خلاق ۴- شهر خلاق از منظر ترویج فرهنگ خلاقیت.

(Mohammadi and Majidfar (2010) در تحقیق خود تحت عنوان دوران شهرهای خلاق، بنگاه‌های اقتصادی، فضاها، مردم، پیوندها و چشم‌اندازها را پنج رکن اصلی خلاقیت شهری دانستند.

(Kalantari et al (2012 در مقاله‌ی خود با عنوان "فضای جمعی و شهر خلاق"، به بررسی مزایای فضاها، عمومی همچون سرزندگی، تنوع، هویت، جذابیت، ارزش اقتصادی، مشارکت و نقش آن‌ها در شکل‌گیری شهر خلاق با شیوه‌ی توصیفی - تحلیلی می‌پردازند.

(Sepehrnia et al (2012 در مقاله‌ی "بررسی جایگاه صنایع فرهنگی خلاق و رابطه‌ی آن با ارتقای سرمایه‌ی فرهنگی در ایران، به بررسی جایگاه صنایع فرهنگی خلاق با ارتقای سرمایه‌ی فرهنگی در ایران می‌پردازند.

(Khan Sefid (2012 در مقاله‌اش به نام "مدیریت شهری و شهر خلاق" بیان می‌کند که مدیران شهر ملبورن شاخص شهر خلاق را به عنوان یکی از استراتژی‌های مهم جهت زیست‌پذیر کردن شهر در نظر گرفته‌اند. مطرح شدن شهر خلاق به عنوان یکی از مهمترین اهداف مدیریت شهری ملبورن بیانگر اهمیت مدیریت شهری و شهر خلاق است.

(Shahabian and Rahgozar (2012 در مقاله‌ی "محیط خلاق" ضمن بررسی مفاهیم مرتبط با شهر خلاق با بررسی جند تجربه‌ی موفق جهانی به این نتیجه رسیده‌اند که عرصه‌های دانشگاهی با توجه به حضور اندیشمندان و طبقه‌ی دانشگاهی یکی از مهمترین فضاها، پرورش خلاقیت و جلب توجه برای طبقه‌ی خلاق است.

(Ghorbani et al (2013 در مقاله‌ی "شهرهای خلاق رویکردی فرهنگی در توسعه‌ی شهری" این گونه بیان می‌کنند که شهر خلاق رویکردی فرهنگی در توسعه‌ی شهری است.

در تجزیه و تحلیل خلاقیت‌های شهری چهار اصل و شاخص مهم، انعطاف‌پذیری، ابتکار، خطرپذیری و رهبری مورد توجه قرار می‌گیرند. مردم، بنگاه‌های اقتصادی، فضاها، پیوندها و چشم‌انداز پنج رکن اصلی شهرهای خلاق می‌باشند که توجه به این ارکان برای ایجاد و توسعه شهر خلاق در آینده حیاتی است. در شهر خلاق باید شرایط و فعالیت‌هایی مد نظر قرار گیرند که به ظهور هنرمندان آینده منجر شوند، به موفقیت کارکنان خلاق در کلیه بخش‌های اقتصادی بینجامند، باعث شوند مصرف‌کنندگان خواهان کالای فرهنگی باشند و محیطی جذاب برای افراد خلاق ایجاد شود. آموزش عمومی قوی و دستیابی به فعالیت‌های فرهنگی نقش حیاتی را در شکل‌گیری افراد خلاق بازی کنند و منجر به پیشبرد التزام و مشارکت‌های اجتماعی شوند. بنگاه‌های اقتصادی: خلاقیت اغلب به ایجاد فرصت‌های اجتماعی می‌انجامد و کارآفرینان فرهنگی، کسب و کارهای خلاق را شروع می‌کنند و آن‌ها را رشد می‌دهند. تجاری‌سازی ایده‌ها نوآورانه و خلاق سبب اشتغال‌زایی و تولید ثروت در شهرهای خلاق است. در شهرهای خلاق، فراوانی استعدادها، خلاق پیشران اصلی صنایع خلاق و اقتصاد منطقه است. یک ارتباط قوی بین فضا و خلاقیت وجود دارد. افراد خلاق نیاز به فضایی برای زندگی، کار، الهام‌بخشی و نمایش کارهای خود دارند. فضاها، یک شهر اعم از طبیعی و مصنوعی، باعث برانگیختگی، انطباق و خلاقیت بین ساکنین خود می‌شوند. یک محیط شهری که به دنبال برانگیختن و پشتیبانی از خلاقیت است باید بتواند بسیاری از اقدامات مجزا را نیز به هم پیوند دهد. این پیوندها اغلب اوقات توسط سازمان‌هایی رهبری می‌شوند و توسعه می‌یابند که مأموریت و چشم‌اندازشان خلاقیت است.

پشتیبانی از این پیوندها نیز توسط سازمان‌های واسطی صورت می‌پذیرد که فعالیت‌های مجزا را سازماندهی و از منابع موجود به نحو موثر استفاده می‌کنند. در شهرهای خلاق، بیان و اظهار یک چشم انداز قوی و خلاقانه باعث رشد استعدادها خواهد شد و پشتیبانی از خلاقیت را به صورت گسترده‌ای در شهر هدایت کرده و نظم می‌بخشد. این چشم انداز داستان شهر را در سراسر جهان بازگو می‌کند، آوازه‌ی آن را در جهان خلق می‌کند و به پیشبرد گردشی، صادرات و سرمایه‌گذاری در شهر می‌انجامد. گستره‌ی وسیعی از گزینه‌های خلاق تولید و کار که با اقتصاد جدی مطرح شده، در مناطق مادرشهری کلان، نظم جدید جهانی را نمایان می‌کند. ویژگی اصلی که در مناطق خلاق مطرح است، ترکیب و تلفیق ابعاد مختلف اقتصاد و فرهنگ در گونه‌ای از نظم منطقی انسانی است (Rahimi et al., 2013).

Mokhtari Malekabadi et al (2014) در تحقیق خود میزان خلاقیت مناطق پانزده گانه شهر اصفهان را بر اساس ۱۲ مورد از معیارها و شاخص‌های یونسکو در قالب مدل‌های برنامه‌ریزی شهری مورد بررسی قرار داده‌اند. Meshkini et al (2014) در کتاب شهر خلاق، نظریه شهر خلاق را الگویی نوین برای توسعه دانش بنیان در حوزه مدیریت شهری معرفی نموده و به تشریح جایگاه جهانی شدن در اقتصاد فرهنگی و خلاق پرداخته است. بررسی پیشینه تحقیق نشان می‌دهد که هرچند در زمینه شهرهای خلاق در چند سال اخیر تحقیقات زیاد و پر محتوایی انجام گرفته است ولی در مورد عوامل موثر بر رشد شهر خلاق در کلانشهر شیراز تحقیقی انجام نگرفته است. از این رو، این تحقیق بر آن است تا عوامل موثر در توسعه شهر خلاق با مورد نمونه کلانشهر شیراز را مورد بررسی قرار دهد.

مواد و روش‌ها

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت و روش توصیفی و تحلیلی است. در اولین گام با بهره‌گیری از منابع مکتوب از جمله مقالات، کتب، پایان‌نامه و طرح‌های پژوهشی، اطلاعات توصیفی و منابع نظری شهر خلاق مورد بررسی قرار گرفت و سپس اطلاعات مورد نیاز از طریق مصاحبه با سازمان‌های مربوطه از جمله شهرداری شیراز، مدیریت و برنامه‌ریزی، راه و شهرسازی، میراث فرهنگی و گردشگری اخذ و آمار استخراج و جهت تکمیل آن سه پرسشنامه: مردم بومی، کارشناسان و متولیان تهیه و تکمیل گردید.

در پژوهش حاضر جامعه آماری کارشناسان از متخصصان حرفه برنامه‌ریزی شهری اساتید شهرسازی، برنامه‌ریزی شهری و معماری دانشگاه‌های شهر شیراز انتخاب شده‌اند. این بخش از پژوهش به شیوه سرشماری انجام گرفته است. جامعه متولیان در شهر شیراز شامل مسئولان سازمان‌ها و ادارات مربوطه در شهر شیراز (شهرداری، استانداری، راه و شهرسازی، مدیریت و برنامه‌ریزی اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری فارس، بنیاد ملی فارس‌شناسی، اداره حفاظت محیط زیست) در نظر گرفته شده است، این بخش از پژوهش نیز به شیوه سرشماری انجام گرفته است. در مورد جامعه آماری مردم بومی شهر شیراز از فرمول کوکران استفاده شده که با محاسبه آن، ۳۳۲ نفر به عنوان حجم نمونه به دست آمده، برای انتخاب نمونه در جامعه آماری مربوط به مردم بومی، از روش نمونه‌های در دسترس یا نمونه‌های تصادفی استفاده شده است.

به منظور دستیابی به روایی مطلوب پرسشنامه، در تهیه پرسشنامه و تعیین سئوال‌ات در ابتدا با استفاده از جلسات گفتگوی آزاد با افراد خبره و مطلع در امر مسائل مربوط به تحقیق و همچنین استاندارد بودن پرسشنامه شهر خلاق روایی آن مورد تأیید واقع شد. بر اساس نتیجه آزمون KMO که مقدار آن در پرسشنامه‌های متولیان ۰/۷۱۲ و پرسشنامه کارشناسان ۰/۷۹۱ و در نهایت پرسشنامه مردم بومی ۰/۸۳۵ است، نتیجه می‌شود که همبستگی لازم وجود دارد. برای بررسی پایایی پرسشنامه در این تحقیق ابزار اندازه‌گیری آلفای کرونباخ مورد استفاده واقع شده که با حذف چند سوال، آلفای مذکور ارتقا یافت. برای مثال: متولیان ۰/۷۴، کارشناسان ۰/۸۶ در نهایت پرسشنامه مردم بومی ۰/۷۹ بدست آمد که این مقدار در مقایسه با حداقل پایایی ۰/۶۷٪ عدد قابل قبولی برای تمامی پرسشنامه‌ها می‌باشد. در این پژوهش جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها در تحلیل استنباطی از نرم افزار SPSS استفاده شده است. آزمون فرضیات از طریق آزمون‌های خی دو، پیرسون، رگرسیون و.. انجام گردیده است. اولویت ابعاد و شاخص‌ها از طریق تحلیل عاملی صورت گرفته و جهت تدقیق یافته‌ها از مدل AHP نیز بهره گرفته شده است. جمع‌بندی و نتیجه‌گیری با استفاده از جدول و نمودار ارائه گردیده است.

از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر برنامه‌ریزی صحیح و علمی یک منطقه، شناخت درست آن است. کلانشهر شیراز با مساحتی بالغ بر ۲۱۷ کیلومتر مربع و جمعیتی بالغ بر ۱۵۶۵۵۷۲ نفر به عنوان شهر مرکز استان فارس، از اهمیت استراتژیک برخوردار می‌باشد. محصور بودن شیراز به وسیله ارتفاعات و پوشیده شدن آن‌ها به وسیله گونه‌های گیاهی مناسب چهره و منظره زیبایی به شهر می‌بخشد که تلفیق آن با معماری و پوشش گیاهی باغات متعدد و قدیمی شهر جلوه خاص و منحصر به فردی به کالبد شهر می‌بخشد. شیراز با میانگین دمای ۱۸ درجه و بارش متوسط ۲۸۵ میلیمتر از آب و هوایی معتدل و مطلوب برخوردار است. وجود دریاچه‌ها، رودخانه‌ها، آبشارها و ارتفاعات در حریم شهر توان بالای اکولوژیکی برای شهر فراهم نموده است. شهر تاریخی شیراز با قدمتی چند هزار ساله کانون خدمات‌دهی به بخش عظیمی از جمعیت جنوب کشور و حتی کشورهای همسایه جنوبی می‌باشد، کشاورزی کم‌دامنه‌ترین و بخش خدمات با تخصیص ۶۴ درصد از شاغلین شهر قوی‌ترین نقش و عملکرد را در اقتصاد شهر ایفا می‌کند. بخش صنعت نیز با تخصیص ۳۱ درصد شاغلین به خود نقش درجه دوم را دارد. شهر شیراز با داشتن فرهنگ غنی تاریخ کهن و مردمانی خونگرم از پتانسیل کم‌نظیری در پذیرش نقش قطب تاریخی و فرهنگی کشور برخوردار است وجود اماکن فوق‌العاده‌ای چون ارامگاه حافظ و سعدی، حرم شاهچراغ، ارگ کریم خان و مجموعه بی‌نظیر تخت جمشید (در مجاورت) به تنهایی خود مبین این ظرفیت است. شبکه ارتباطی شهر شیراز از سطح و پوشش مناسبی برخوردار است که می‌تواند با تقویت و تنوع بخشیدن شبکه حمل و نقل عمومی در قسمت‌های مرکزی شهر و ایجاد پیوستگی‌های سلسله مراتبی و سیستمی در کل شبکه کارایی آن به نحو چشمگیری افزایش یابد، با ارتقاء مرتبه شهری و تبدیل شیراز به یک کلانشهر منطقه‌ای به مرور گرایش‌های محسوسی در زمینه کوچک شدن قطعات مسکونی و زیربنای واحدهای مسکونی و روی‌آوری به شیوه‌های چند خانواری و آپارتمانی مشهود گشته است، اینها زمینه‌ساز تغییر الگوی سکونت در خور تأمین کمی و کیفی نیازهای یک کلانشهر در

بلندمدت خواهد بود. در سطح شهر گرایش به تشکیل کانونها و محورهای قدرتمند خدماتی مشهود گردیده است، مراکز درمانی موجود در شهر شیراز از جمله تسهیلاتی به شمار می‌آیند که در جذب گردشگران پزشکی داخلی و خارجی نقش بسزایی دارد. اگرچه محیط شهری در تهدید عوامل متعددی نظیر خطر سیل، زلزله، فاضلاب، سطح بالای ایستابی و زه آب، آفت‌های شهری، آلودگی محیط زیست قرار دارد، وجود محورهای برجسته (رودخانه خشک)، پهنه‌ها (محدوده حرم شاهچراغ)، لبه‌ها، نشانه‌ها و گره‌های قابل توجه در این بخش امکان یک طراحی مناسب و با کیفیت را به سود شهر و ساکنان آن بدست می‌دهد. در عرصه مدیریت شهری عدم مدیریت واحد شهری در عرصه برنامه‌های توسعه اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی و کالبدی شهر از مهمترین گرایش‌هاست.

تجزیه و تحلیل یافته‌ها

در این بخش از تحقیق، پس از شناسایی متغیرهای اصلی تحقیق به تجزیه و تحلیل آن‌ها پرداخته می‌شود تا نشان دهیم که کدامیک از متغیرهای مستقل با متغیر وابسته رابطه معناداری دارند. بخش آمار استنباطی به دو قسمت تقسیم می‌شود که قسمت اول آزمون فرضیات تحقیق می‌باشد و قسمت دوم نیز درصد پاسخ‌های داده شده به هر یک از عوامل مورد بررسی شامل: عامل اجتماعی - فرهنگی، عامل اقتصادی گردشگری، عامل کالبدی - اکولوژیکی و عامل سازمانی - مدیریتی در هر سه جامعه مورد بررسی شامل: جامعه میزبان، کارشناسان و متولیان، بیان شده و مجموع این شاخص‌ها که عوامل تحقیق را تشکیل می‌دهند ارائه شده؛ و مجموع چند شاخص، عوامل شهر خلاق در شهر شیراز را در تحقیق حاضر تشکیل می‌دهد. داده‌های بدست آمده توسط نرم افزار SPSS محاسبه و ارائه شده است و در یک طیف لیکرت ۵ گزینه‌ای که شامل گزینه‌های: خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد می‌باشد بیان شده و به ترتیب امتیاز ۱ تا ۵ به آنها تعلق گرفته است. لازم به یادآوری است که بعضی از سوالات پرسشنامه در همه عوامل به صورت سوالات مشترک (۶ سوال) و برخی نیز به عنوان سوالات غیر مشترک (۴ سوال) در بین سه جامعه طرح شده است که در مرحله ورود داده امتیاز این سوالات ریکود شده و سوالات در بخش‌های مختلف و بصورت سوالات ترکیبی (مشترک و غیر مشترک) کامپیوت شد؛ در ادامه فرضیات پژوهش آزمون می‌شود و سپس نتایج هر یک از عوامل مورد بررسی تحقیق در سوالات مشترک، جداگانه بررسی و تحلیل هر کدام ارائه می‌شود. تحلیل عوامل کالبدی - اکولوژیکی در توسعه شهر خلاق: در این قسمت برای پاسخگویی به این فرضیه که تغییرات خلاقانه عناصر کالبدی و اکولوژیکی طبیعی، شهر را در مسیر توسعه قرار می‌دهد، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است. نتایج آزمون در جدول (۱) ارائه شده است.

جدول ۱- ضریب همبستگی پیرسون بین شاخص کالبدی - اکولوژیکی و توسعه شهر خلاق

Table 1- Pearson correlation coefficient between physical-ecological index and creative city development

متغیر ملاک: شهر خلاق				
سطح معنی‌داری	تعداد	r^2	R	متغیر پیش‌بین: شاخص - کالبدی - اکولوژیکی
۰/۰۰۰۵	۲۵۰	۰/۱۱۲	*۰/۳۳۵	

همانگونه که نتایج جدول (۱) نشان می‌دهد بین شاخص کالبدی - اکولوژیکی و توسعه شهر خلاق در شهر شیراز در سطح ۰/۰۰۰۵ رابطه معناداری وجود دارد. ضریب همبستگی بین این دو متغیر ۰/۳۳ می‌باشد. این ضریب نشان می‌دهد که چنانچه متغیر کالبدی - اکولوژیکی به اندازه یک انحراف استاندارد افزایش یا کاهش یابد متغیر توسعه شهر خلاق نیز به اندازه ۰/۳۳ انحراف استاندارد کاهش یا افزایش می‌یابد. یعنی بین دو متغیر رابطه مثبت و مستقیمی وجود دارد. شاخص کالبدی - اکولوژیکی به طور کلی ۱۱/۲ درصد از کل واریانس مشترک متغیر توسعه شهر خلاق را تبیین می‌کند. در نتیجه باویژگیهای کالبدی و اکولوژیکی شهر برای تحقق شهر خلاق به عنوان راهبرد اصلی مورد توجه قرار گیرد.

تحلیل عوامل اجتماعی - فرهنگی در توسعه شهر خلاق: برای بررسی آزمون فرضیه دوم که عبارت بود از ارتقاء فرهنگی در بستر جاذبه‌های اجتماعی و فرهنگی منحصر به فرد شرایط تحقق شهر خلاق در شیراز را افزایش می‌دهد، از آزمون خی دو استفاده شده است.

بیشترین فراوانی مشاهده شده متعلق به پاسخ دهندگانی است که همخوانی فرهنگ جامعه با جاذبه را به عنوان عاملی مهم در این شاخص در نظر داشتند و کمترین فراوانی مربوط به افرادی است که فراهم کردن تبادلات فرهنگی را در این شاخص مهم دانستند (جدول ۲). خی دو محاسبه شده ($X^2 = 61/20$) با درجه آزادی ۱ برای بررسی تفاوت فراوانی‌های مشاهده شده بین نقش عوامل اجتماعی - فرهنگی و توسعه شهر خلاق در شهر شیراز این بخش در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار است یعنی بین عوامل اجتماعی - فرهنگی و توسعه شهر خلاق رابطه معناداری وجود دارد (جدول ۳). بنابراین فرضیه دوم (ارتقاء فرهنگی در بستر جاذبه‌های اجتماعی و فرهنگی منحصر به فرد شرایط تحقق شهر خلاق در شیراز را افزایش می‌دهد) تأیید می‌شود.

جدول ۲- فراوانی مشاهده شده و مورد انتظار عامل اجتماعی - فرهنگی شهر خلاق

Table 2- The observed abundance of the social-cultural factor of the creative city

عامل اجتماعی فرهنگی	فراوانی مشاهده شده	فراوانی مورد انتظار
همخوانی فرهنگ جامعه با جاذبه	۶۷	۴۳
افزایش تنوع فرهنگی	۳۳	۴۳
فراهم کردن تبادلات فرهنگی	۲۹	۴۳

جدول ۳- تعیین معناداری رابطه بین عوامل اجتماعی - فرهنگی و توسعه شهر خلاق

Table 3- Determining the significance of the relationship between socio-cultural factors and the development of a creative city

عامل اجتماعی فرهنگی	مقدار خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
	۶۱/۲۰	۱	۰/۰۱

تحلیل عوامل اقتصادی در توسعه شهر خلاق: در این قسمت برای پاسخگویی به این فرضیه که راهبردهای اقتصادی و گردشگری خلاق با محوریت اشتغال نوآوران در پیاده‌سازی شهر خلاق تاثیر زیادی دارد، از رگرسیون چندمتغیری استفاده شده است. جدول (۴) ضریب همبستگی چندگانه بین استراتژی‌های اقتصادی و توسعه شهر خلاق را نشان می‌دهد.

جدول ۴- ضریب همبستگی چندگانه بین استراتژی‌های اقتصادی در توسعه شهر خلاق

Table 4- Multiple correlation coefficient between economic strategies in creative city development

متغیر پیش‌بینی: شاخص اقتصادی		متغیر ملاک: توسعه شهر خلاق
R ²	R	
۰/۳۳۵	۰/۱۱۲ (۱۱/۲٪)	

نتایج جدول (۴) نشان می‌دهد که ضریب همبستگی چند متغیری استراتژی‌های اقتصادی در توسعه شهر خلاق برابر ۰/۳۳ می‌باشد. ضریب تعیین رگرسیون چند متغیری نشان می‌دهد که شاخص اقتصادی روی هم رفته ۱۱/۲ درصد از کل واریانس متغیر توسعه شهر خلاق را تبیین می‌کند و ۸۸/۸ درصد مابقی توسط عواملی به غیر از شاخص اقتصادی قابل تبیین می‌باشد. جدول (۵) نتایج تحلیل واریانس رگرسیون را نشان می‌دهد. مقدار F بدست آمده در جدول نشان می‌دهد که آیا مدل رگرسیونی ارائه شده مدل مناسبی می‌باشد یا خیر. به عبارت دیگر آیا متغیرهای پیش‌بین قادرند به خوبی تغییرات متغیر ملاک را توضیح یا پیش‌بینی کنند یا خیر.

جدول ۵- نتایج تحلیل واریانس رگرسیونی بین متغیرها

Table 5- The results of regression analysis of variance between variables

منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معناداری
رگرسیون	۳۵۵۳/۹۱۸	۷	۵۰۷/۷۱	۶/۲۷	۰/۰۰۰۵
باقی مانده	۱۹۶۸۵/۲۶۱	۲۴۳	۸۱/۰۱		
کل	۲۳۲۳۹/۱۷۹	۲۴۹	-		

با توجه معناداری مقدار آزمون F (۶/۲۷) در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۵، می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی تحقیق مرکب از شاخص اقتصادی و متغیر ملاک توسعه شهر خلاق مدل خوبی بوده و متغیرهای پیش‌بین قادرند تغییرات توسعه شهر خلاق را تبیین کنند. جدول (۵) ضرایب رگرسیونی شاخص اقتصادی را در تبیین و پیش‌بینی متغیر توسعه شهر خلاق را نشان می‌دهد.

تحلیل عوامل سازمانی - مدیریتی در توسعه شهر خلاق: در این قسمت برای پاسخگویی به این فرضیه که ارتقای کیفی وضعیت سازمانی و مدیریتی و تمرکز بر گسترش حوزه نفوذ می‌تواند منجر به توسعه شود، از آزمون خی دو استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول (۶) ارائه شده است. فراوانی افرادی که متغیر گرایش جوانان به عضویت در سازمان‌ها نسبت به افرادی که تجهیز سالن‌های سخنرانی در توسعه شهر خلاق شیراز مهم دانستند بسیار بالاست (جدول ۶)، بنابراین در بررسی رابطه بین عامل سازمانی - مدیریتی و توسعه شهر خلاق در شهر شیراز، خی دو محاسبه شده $(X^2 = 29/2)$ با درجه آزادی ۲ در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنادار می‌باشد (جدول ۷). برای بررسی رابطه بین عامل سازمانی - مدیریتی و توسعه شهر خلاق در شهر شیراز از آزمون وی - کرامر هم استفاده شده که مقدار ضریب وی - کرامر ۰/۲۸۱ به دست آمد که بیانگر وجود رابطه معنادار بین دو متغیر فوق است. در نتیجه باید ویژگیهای سازمانی - مدیریتی شهر برای تحقق شهر خلاق به عنوان شاخص اصلی مورد توجه قرار گیرد.

جدول ۶- فراوانی مشاهده شده و مورد انتظار عامل سازمانی - مدیریتی و شهر خلاق در شهر شیراز

Table 6- Observed frequency of organizational-managerial factor and creative city in Shiraz city

عامل سازمانی - مدیریتی	فراوانی مشاهده شده	فراوانی مورد انتظار
توسعه قطب‌های اداری - سازمانی	۲۹	۳۲/۵
افزایش مراکز مدیریتی	۸	۳۲/۵
تجهیز سالن‌های سخنرانی	۱	۳۲/۵
گرایش جوانان به عضویت در سازمان‌ها	۹۲	۳۲/۵

جدول ۷- تعیین معناداری رابطه بین عامل سازمانی - مدیریتی و توسعه شهر خلاق در شهر شیراز

Table 7- Determining the significance of the relationship between the organizational-managerial factor and the development of the creative city in Shiraz

عامل سازمانی - مدیریتی	مجذور خی دو	درجه آزادی	وی کرامر	سطح معناداری
	۲۹/۲	۲	۰/۲۸۱	۰/۰۰۱

تحلیل عاملی شاخص‌های شهر خلاق در شهر شیراز: یکی از اهداف برنامه‌ریزی شهری، شناخت نیازها و اولویت‌بندی آنها می‌باشد تا با بهره‌گیری از آن بتوان برنامه‌های کارآمدتری را ارائه نمود. به همین منظور در تحقیق حاضر ابعاد شهر خلاق در شهر شیراز توسط آزمون تحلیل عاملی بررسی و اولویت‌های شهر خلاق در عامل‌ها و بخش‌های مختلف سطح‌بندی و اولویت‌گذاری شده است.

متغیرها و شاخص‌های گوناگونی در توسعه شهر خلاق در شهر شیراز دخالت دارند. در این پژوهش با استفاده از چهار شاخص توسعه شهر خلاق مورد مطالعه قرار گرفته و با روش‌های پیشرفته آماری (تحلیل عوامل) این شاخص‌ها بصورت ترکیبی در عوامل معنی‌دار ارائه گردید و درصد سهم هر عامل در توسعه شهر خلاق شهر شیراز تعیین شده است. عامل‌های مورد استفاده در این تحقیق عبارتند از: عامل کالبدی - اکولوژیکی، عامل اجتماعی - فرهنگی، عامل اقتصادی، عامل سازمانی - مدیریتی.

در این پژوهش با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی اقدام به تحلیل شاخص‌ها در شهر خلاق شیراز شده است. نتایج آزمون تحلیل عاملی به شرح زیر است:

بین شاخص‌ها تست‌های KMO و Bartlett's به عمل آمده که نتایج در جدول شماره (۸) ارائه شده است.

جدول ۸- تست‌های KMO و Bartlett's

Table 8- KMO and Bartlett's tests

KMO		Bartlett's Test of Sphericity
Chi-Square	۸۵۳/۲۲۰	
Df	۲۷۶	
Sig	۰/۰۰	

با توجه به اینکه نتایج حاصل از آزمون KMO بیشتر از ۰/۶۰ است. همچنین سطح معنی‌داری (۰/۰۰) با احتمال بیش از ۹۹ درصد وجود همبستگی بین متغیرها را تأیید می‌کند. این ماتریس برای تحلیل‌های بعدی مناسب می‌باشد.

بین شاخص‌ها، آزمون‌های تعیین سهم به عمل آمد. نتایج حاصله عبارتند از:

جدول ۹- نمایی از عامل‌های تحقیق و سهم هر یک از آنها

Table 9- An overview of research factors and the contribution of each of them

عامل‌ها	مقدار ویژه هر یک از عامل‌ها	درصد واریانس	درصد فراوانی تجمعی کل
۱	۱/۹۴۹	۸/۱۲۲	۳۹/۵۴۲
۲	۲/۹۸۷	۱۲/۴۴۶	۱۸/۹۷۴
۳	۴/۵۵۴	۱۸/۹۷۴	۳۱/۴۲۰
۴	۱/۶۵۱	۶/۸۸۱	۴۶/۴۲۳

نتایج ارائه شده در جدول (۹) نشان می‌دهد که در این تحلیل، عامل اقتصادی به تنهایی ۱۸/۹۷۴ درصد از واریانس را توضیح می‌دهد. عامل اجتماعی و فرهنگی ۱۲/۴۴۶، عامل کالبدی و اکولوژیکی ۸/۱۲۲ و عامل سازمانی مدیریتی با ۶/۸۸۱ درصد واریانس‌های بعدی را شامل می‌شوند.

- عامل اول (کالبدی - اکولوژیکی): مقدار ویژه این عامل ۱/۹۴ می‌باشد که به تنهایی ۸/۱۲ درصد از واریانس را محاسبه می‌کند و توضیح می‌دهد. متغیرهایی که در عامل اول بارگذاری شده‌اند به شرح جدول (۱۰) می‌باشند:

جدول ۱۰- شاخص‌های بارگذاری شده در عامل اول

Table10- Indicators loaded in the first factor

ردیف	شاخص	مقدار همبستگی	نام عامل
۱	مجتمع بزرگ تفریحی	۰/۸۱۷	کالبدی - اکولوژیکی
۲	افزایش ابعاد اکولوژیکی طبیعی	۰/۷۹۲	
۳	احداث شهر اکولوژیکی	۰/۶۸۳	
۴	امکانات کالبدی - اکولوژیکی	۰/۶۰۴	

در عامل اول چهار شاخص با مقدار همبستگی مثبت بارگذاری شده است. مجتمع بزرگ تفریحی، افزایش ابعاد اکولوژیکی طبیعی و احداث شهر اکولوژیکی به ترتیب اولویت به این عامل اختصاص یافته‌اند (جدول ۱۰).

- عامل دوم (اجتماعی - فرهنگی): مقدار ویژه این عامل ۲/۹۸ می‌باشد که ۱۲/۴۴ درصد از واریانس را محاسبه و توضیح می‌دهد. متغیرهایی که در عامل دوم بارگذاری شده‌اند به شرح جدول (۱۱) می‌باشند:

جدول ۱۱- شاخص‌های بارگذاری شده در عامل دوم

Table11- Indicators loaded in the second factor

ردیف	شاخص	مقدار همبستگی	نام عامل
۱	همخوانی فرهنگ جامعه با جاذبه‌ها	۰/۷۳۳	اجتماعی - فرهنگی
۲	افزایش تنوع فرهنگی	۰/۶۸۸	
۳	فراهم کردن تبادلات فرهنگی	۰/۶۵۳	

در عامل دوم سه شاخص با مقدار همبستگی مثبت بارگذاری شده و این عامل بعد از عامل سوم بیشترین تاثیر را در بین عوامل دارد. شاخص‌های همخوانی فرهنگ جامعه با جاذبه‌ها، افزایش تنوع فرهنگی و فراهم کردن تبادلات فرهنگی به ترتیب اولویت در این عامل جای گرفته‌اند (جدول ۱۱).

- عامل سوم (عامل اقتصادی): مقدار ویژه این عامل ۴/۵۵۴ که به تنهایی ۱۸/۹۷ درصد از واریانس را محاسبه می‌کند و توضیح می‌دهد. شاخص‌هایی که در عامل سوم بارگذاری شده‌اند به شرح جدول (۱۲) می‌باشند:

جدول ۱۲- شاخص‌های بارگذاری شده در عامل سوم

Table12- Indicators loaded in the third factor

ردیف	شاخص	مقدار همبستگی	نام عامل
۱	ایجاد اشتغال	۰/۷۵۷	اقتصادی
۲	افزایش درآمد	۰/۷۴۹	
۳	بهبود کمی و کیفی صنایع دستی	۰/۶۲۳	

در عامل سوم سه شاخص با مقدار همبستگی مثبت بیشترین تاثیر را در بین عامل‌ها دارد. شاخص‌های ایجاد اشتغال، افزایش درآمد و بهبود کمی و کیفی صنایع دستی به ترتیب اولویت به این عامل اختصاص دارند (جدول ۱۲).
 - عامل چهارم (سازمانی - مدیریتی): مقدار ویژه این عامل ۱/۶۵ می باشد که به تنهایی ۶/۸۸ درصد از واریانس را محاسبه و توضیح می‌دهد. متغیرهایی که در عامل چهارم بارگذاری شده‌اند به شرح جدول (۱۳) می باشند:

جدول ۱۳- شاخص‌های بارگذاری شده در عامل چهارم

Table13- Indicators loaded in the fourth factor

ردیف	شاخص	مقدار همبستگی	نام عامل
۱	توسعه قطب‌های اداری - سازمانی	۰/۷۰۷	سازمانی - مدیریتی
۲	افزایش مراکز مدیریتی	۰/۷۰۳	
۳	تجهیز سالن‌های سخنرانی	۰/۶۶۰	
۴	گرایش جوانان به عضویت در سازمان‌ها	۰/۵۱۷	

در عامل چهارم، چهار شاخص با مقدار همبستگی مثبت بارگذاری شده است که شاخص‌های توسعه قطب‌های اداری - سازمانی، افزایش مراکز مدیریتی، تجهیز سالن‌های سخنرانی و گرایش جوانان به عضویت در سازمان‌ها به ترتیب اولویت به این عامل اختصاص یافته‌اند و این عامل را می‌توان عامل رضایتمندی نامید (جدول ۱۳).
 اولویت‌بندی عوامل با استفاده از روش AHP: برای اولویت‌بندی شاخص‌ها در ابعاد مختلف (کالبدی - اکولوژی، اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی، سازمانی - مدیریتی)، در مدل AHP پیاده و مورد ارزیابی چند معیاره قرار گرفتند.
 تشکیل سلسله مراتب اولین قدم در ارزیابی مسائل بوده که تعیین هدف در راس و معیار و زیرمعیارها در زیربخش سلسله مراتب قرار می‌گیرند. به منظور تسهیل فرآیند ارزیابی شهر خلاق اقدام به کدبندی معیارها (اجتماعی فرهنگی، اقتصادی، کالبدی و اکولوژیکی و سازمانی مدیریتی) و زیرمعیارها گردید.

سپس بر اساس مشاهدات و مصاحبه‌های صورت گرفته چهار محدوده بعنوان مناطق با پتانسیل بالاتر جهت پیاده‌سازی راهبردهای توسعه شهر خلاق پیشنهاد گردید: محدوده حافظیه تا سعدیه آرامگاه دو شاعر نامی با شهرت جهانی بطول ۳/۳ کیلومتر، محدوده باغ غفیف آباد تا باغ ارم دو باغ کلاسیک با سازماندهی منحصر بفرد و شهرت ملی با پتانسیل بالای اکولوژیکی بطول ۳/۱ کیلومتر، مجموعه زندیه شامل ارگ کریم خان بازار، حمام و مسجد وکیل آثار تاریخی شاخص از دوره کریم خان زند به مساحت تقریبی ۶ هکتار، مجموعه حرم شاهچراغ که شیراز را بعنوان

سومین حرم اهل بیت معرفی کرده و از شاخص‌ترین آثار مذهبی کشور به مساحت حدود ۱۶ هکتار می‌باشد. ارزیابی معیارهای اصلی: در این بخش با کمک تحلیل سلسله مراتبی (AHP) نسبت به مقایسه‌های زوجی گزینه‌های معیارهای شهر خلاق و نیز رتبه و اولویت هر جاذبه اقدام شد. مقایسه زوجی شاخص‌ها بر اساس دامنه امتیازات ۱ تا ۹ صورت گرفت که امتیاز ۱ معرف کمترین اهمیت یک معیار در مقایسه با دیگر معیارها و امتیاز ۹ بالاترین رجحان یا اهمیت معیار را نشان می‌دهد. ارقام مابین، شرایط حد وسط و امتیاز ۵ معرف برابری اهمیت دو گزینه است. در این قسمت مقایسه‌های زوجی و ماتریس وزنی معیارها نسبت به هم سنجیده شدند. همچنین پس از انجام مقایسه‌های زوجی، نسبت مقایسه‌های جاذبه‌ها بر اساس هر معیار شهر خلاق به طور مجزا صورت می‌گیرد. برای نمونه ماتریس وزنی مزبور به معیارهای شهر خلاق در جدول (۱۴) ارائه شده است.

جدول ۱۴- ماتریس تصمیم حاصل از امتیازدهی شهر خلاق

Table 14- The matrix decision from scoring the creative city

مجموعه شاهچراغ	محدوده باغ عفیف آباد تا باغ ارم	مجموعه زندیه	محدوده حافظیه تا سعدی	
۳	۳	۲	۴	اجتماعی فرهنگی
۴	۲	۳	۴	اقتصادی
۵/۳	۲	۲	۵/۲	کالبدی - اکولوژی
۲	۲	۳	۴	سازمانی - مدیریتی

جدول ۱۵- مقایسه زوجی معیارهای شهر خلاق بر پایه AHP

Table 15- Pairwise comparison of creative city criteria based on AHP

معیارها	اجتماعی فرهنگی	اقتصادی	کالبدی - اکولوژی	سازمانی - مدیریتی
اجتماعی فرهنگی	۱	۵	۲	۲
اقتصادی	۲	۱	۱	۱
کالبدی - اکولوژی	۵	۹	۱	۱
سازمانی - مدیریتی	۵	۹	۱	۱
جمع	۱۳	۲۴	۵	۵

پس از انجام محاسبات مربوط به مقایسه‌های زوجی و گزینه‌های جاذبه‌ها، نتایج ارائه شده در جدول (۱۵) به دست آمده از روش AHP، نشان دهنده رتبه نخست عوامل اقتصادی در شهر خلاق شیراز می‌باشد. در رتبه بعدی عامل اجتماعی - فرهنگی قرار دارد. بر اساس مقایسه‌های زوجی صورت گرفته بین معیارهای توسعه شهر خلاق با استفاده از روش AHP مشخص شد که دو معیار دیگر (سازمانی - مدیریتی، کالبدی - اکولوژی) با امتیاز مساوی (۵) در رتبه‌های بعدی اهمیت قرار دارند.

جدول ۱۶- ماتریس وزنی معیار اقتصادی

Table 16- Weighted matrix of economic criteria

میانگین	مجموعه شاهچراغ	مجموعه زندیه	محدوده باغ عفیف آباد تا باغ ارم	محدوده حافظیه تا سعدیه	اقتصادی
۰/۴۹۶	۰/۴۳	۰/۴۳	۰/۳۷	۰/۸۸۷	محدوده حافظیه تا سعدیه
۰/۴۹۶	۰/۴۳	۰/۴۳	۰/۳۷	۰/۸۸۷	محدوده باغ عفیف آباد تا باغ ارم
۰/۰۳۵۵	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۳۷	۰/۰۱۷۵	مجموعه زندیه
۰/۰۳۵۵	۰/۰۴۳	۰/۰۴۳	۰/۰۳۷	۰/۰۱۷۵	مجموعه شاهچراغ

نتایج حاصل از فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی، نشان‌دهنده رتبه نخست مجموعه حافظیه تا سعدیه در بین سایر شاخص‌های شهرخلاق شیراز است (جدول ۱۶). همچنین بر اساس مقایسه‌های زوجی صورت گرفته بین معیارهای توسعه شهر خلاق با استفاده از روش AHP مشخص شد که معیارهای اقتصادی در اولویت بالاتر و بنابراین نقش موثرتری در توسعه شهر خلاق دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

آزمون فرضیات نشان‌دهنده رابطه معنادار بین عوامل (متغیرهای مستقل) چهار گانه فرض شده با متغیر وابسته توسعه شهر خلاق می‌باشد. با بهره‌گیری از مدل تحلیل عاملی اولویت‌های شهر خلاق در شهر شیراز در بخش‌های مختلف مشخص گردید. از آنچه گذشت می‌توان چنین نتیجه‌گیری نمود:

- عامل اقتصادی در اولویت اول، عامل فرهنگی اجتماعی در اولویت دوم، عامل کالبدی اکولوژیکی در اولویت سوم، عامل سازمانی مدیریتی در اولویت چهارم، توسعه شهر خلاق در شهر شیراز است.
 - در عامل اقتصادی شاخص‌های ایجاد اشتغال، افزایش درآمد و بهبود کمی و کیفی صنایع دستی به ترتیب اولویت‌های شهر خلاق در شهر شیراز می‌باشند.
 - در عامل اجتماعی فرهنگی شاخص‌های همخوانی فرهنگ جامعه با جاذبه‌ها، افزایش تنوع فرهنگی و فراهم کردن تبادلات فرهنگی به ترتیب اولویت‌های شهر خلاق در شهر شیراز می‌باشند.
 - در عامل کالبدی اکولوژیکی شاخص‌های مجتمع بزرگ تفریحی، افزایش ابعاد اکولوژیکی طبیعی و احداث شهر اکولوژیکی و امکانات کالبدی - اکولوژیکی به ترتیب اولویت‌های شهر خلاق در شیراز می‌باشند.
 - در عامل سازمانی مدیریتی شاخص‌های قطب‌های اداری - سازمانی، افزایش مراکز مدیریتی، تجهیز سالن‌های سخنرانی و گرایش جوانان به عضویت در سازمان‌ها به ترتیب اولویت‌های شهر خلاق در شهر شیراز می‌باشند.
- نتایج تحلیل AHP نشان می‌دهد که عامل اقتصادی به عنوان مهم‌ترین عامل و سپس عامل اجتماعی - فرهنگی و عامل کالبدی - اکولوژی و در نهایت عامل مدیریتی - سازمانی قرار دارد.

جدول (۱۷) پیشنهاداتی را در برمی گیرد که بر اساس تفسیر هدف اصلی این پژوهش برای توسعه شهر خلاق در کلانشهر شیراز تنظیم شده است، با توجه به اینکه عوامل اجتماعی - فرهنگی، اقتصادی، اداری - سازمانی، کالبدی - اکولوژی از عوامل موثر و مهم بر توسعه شهر خلاق در شیراز می باشند پیشنهادهای زیر ارائه می شوند.

جدول ۱۷- جدول پیشنهادات حاصل از مدل های مورد استفاده در پژوهش

Table 17- Suggestions resulting from the models used in the research

پیشنهادهای	عامل	اولویت مکانی	اولویت زمانی
مشخص کردن طرح های کاربردی و قابل توجه اقتصادی برای شهر خلاق در شیراز	اقتصادی	محدوده آرامگاه حافظ و سعدی	ضربتی
آموزش نیروهای متخصص اقتصادی در زمینه شهر خلاق:	اجتماعی اقتصادی	اطراف تمامی مراکز شهر خلاق	ضربتی
تعریف چشم اندازها و سیاستهای اشتغال محور با رویکرد خلاق در شهر شیراز:	اقتصادی	محدوده آرامگاه حافظ و سعدی	ضربتی
ارائه کالاها و محصولات اقتصادی به شیوه خلاقانه در بسته بندی سبز	اقتصادی	در محدوده های خدماتی شهر	ضربتی
تقویت نقش فرهنگی - اجتماعی شیراز با توجه برجسته سازی پیشینه تاریخی شهر:	اجتماعی - فرهنگی	بخش مرکزی شیراز محدوده شاهچراغ	ضربتی
تقویت آثار برجسته تاریخی و صنایع دستی و آداب و رسوم خلاقانه شهر شیراز با برگزاری نمایشگاه و.....	اجتماعی	در مجاورت محدوده زندیه	کوتاه مدت
گسترش شبکه حمل و نقل عمومی به ویژه مترو	کالبدی		میان مدت
توسعه مبلمان شهری با ایده های خلاقانه و استفاده از مبلمان بلا استفاده قدیمی و مصالح و قطعات ضایعاتی	کالبدی	اطراف مکان های تاریخی مذهبی	ضربتی
تقویت مسیرهای پیاده روی و دوچرخه سواری	کالبدی	اطراف مکان تاریخی و تفریحی	کوتاه مدت
باززنده سازی بافت ها و اماکن تاریخی از طریق دادن کاربری های جدید	کالبدی	مرکز شهر	کوتاه مدت
ایجاد و گسترش امکانات اداری و سازمانی برای مردم شیراز	اداری و سازمانی	قسمت جنوبی حسینی الهاشمی	کوتاه مدت
ایجاد زمینه های اشتغال با توجه به توسعه شهر خلاق در شیراز	اقتصادی		کوتاه مدت
افزایش ابعاد اکولوژیکی طبیعی	اکولوژی	جنوب شرقی شیراز	کوتاه مدت
احداث شهر اکولوژیکی	اکولوژی	جنوب شرقی شیراز	بلند مدت
ایجاد خانه های هنر برای حمایت از طرح های شهر خلاق در نزدیکی بناهای تاریخی موجود در شهر شیراز.	اجتماعی - فرهنگی	بخش مرکزی شهر	میان مدت
ایجاد بخش شهر خلاق در نهادهای متولی حوزه برنامه ریزی در شیراز مثل اداره میراث فرهنگی و گردشگری	سازمانی مدیریتی	تمامی اداره جات شیراز	ضربتی
ایجاد ساختمان خلاقیت در شیراز جهت توسعه امکانات و زیرساخت های آن.	کالبدی مدیریتی	شرق شیراز	کوتاه مدت
تشویق مردم و سازمان ها به سرمایه گذاری در زمینه کارهای خلاقانه و حذف تمام ریسک ها	اجتماعی اقتصادی	-----	میان مدت
طراحی و اجرای نمادهای فرهنگی شیراز در مبادین و بخش تاریخی و جدید شهر با طراحی فضاهای عمومی.	فرهنگی کالبدی	-----	بلند مدت
توسعه محله های اطراف شیراز جهت تفریح	کالبدی اکولوژیکی	شمال غرب شیراز	کوتاه مدت
برگزاری مراسم موسیقی سنتی شیراز در روز شیراز	اجتماعی - فرهنگی	باغ ارم و باغ عفیف آباد	ضربتی
تبلیغات زیاد ماهواره ای، صدا و سیما، نشریات و فضای مجازی جهت شناساندن توان های شهر خلاق	اجتماعی - فرهنگی	-----	میان مدت

References

- Ashtari, H., & Mahdinejad, H. (2012). *"Creative city, creative floor, the profile of the city"*. Tehran: Tisa Pub. [In Persian].
- Durmaz, S. B. (2015). "Analyzing the quality of place: Creative clusters in Soho and Beyoglu". *Journal of Urban Design*, 20(1), 93-124. <https://doi.org/10.1080/13574809.2014.972348>.
- Florida, R. (2002). *"The rise of the creative Class. And how it's transforming work, Leisure, community and everyday Life"*. New York, N. Y.: Basic Books Pub.
- Ghorbani, R., Hossein Abadi, S., & Toorani, A. (2013). "Creative cities, a cultural approach to urban development". *Geographical Studies of Arid Regions*, 11, 1-8.
- Hall, P. (2000). "Creative cities and economic development". *Urban Studies*, 37(4), 639-669. [In Persian].
- Hartley, J., Potts, J., MacDonald, T., Erkunt, C., & Kufleitner, C. (2012). "The CCI creative city index 2012". *Cultural Science Journal*, 5(1), 1-38. <https://doi.org/10.5334/csci.41>.
- Hospers, G.J. (2012). "Creative cities breeding places in the knowledge economy". *Knowledge Technology & Policy*. 16(3), 143-162. <https://doi.org/10.1007/s12130-003-1037-1>.
- Jakob, D. (2010), "Constructing the creative neighborhood: Hopes and limitations of creative city policies in Berlin original research article city". *Culture and Society*, 4(1), 193-198. <https://doi.org/10.1016/j.ccs.2011.01.005>.
- Jopek, D. (2014). "Good city form, creative new york", The idea of creative city. The urban policy debate conference, held in Cracow October 2013. Cracow: European Scientific Institute, Pp.182-187.
- Kakiuchi, E. (2016). Culturally creative cities in Japan: Reality and prospects. *City, Culture and Society*, 7(2), 101-108.
- Kalantari, B., Yarigholi, V., & Rahmati, A. (2012). "Collective space and the creative city". *Manzar Magazine*, 19, 74-79. [In Persian].
- Khan Sefid, M. (2012). "Urban management and creative city". *Journal of Manzar*, 19, 92-99. [In Persian].
- Keyghobadi, M., Alavi, S., & Zavari, A. (2008). *"Understanding the cultural industry (from cultural industries to creative industries, reviewing the literature, with the review of the situation of cultural industries in five continents)"*. Qom: General Directorate of Islamic Propaganda in Qom Pub. [In Persian].
- Landry, C. (2013). *"Creative city index comfortable of captivating an assessment of Palmerston North"*. Palmerston North: Palmerston North City of Council pub.
- Meshkini, A., Hatami Nejad, H., Mahdenjad, H., & Parhiz, F. (2014). *"Creative city, a new model for the of knowledge-based development in the urban management"*. Tehran: Arad Ketab Pub.
- Mohammadi, K., & Majidfar, F. (2010). "The era of creative cities". *Municipalities*, 100, 21-16.
- Mokhtari Malekabadi, R., Saghaei, M., & Iman, F. (2014). "Leveling the 15 regions of Isfahan in terms of creative city indicators using regional planning models". *Journal of Research and Urban Planning*, 16, 105-120. [In Persian].
- Mederios, N. (2005). "Planning for creativity: The case study of Winnipeg's exchange district." Master thesis. Faculty of Environmental Design: University of Calgary.
- Rabbani Khorasgani, A., Rabbani, R., Adibi Sadeh, M., & Moazeni, A. (2011). "Study of the role of social diversity in creating creative and innovative cities, case study: the city of Isfahan". *Geography and Development*, 21, 159-180. [In Persian].
- Rahimi, M., Mard Ali, M., Daha, E., & Fallahzadeh, A. (2013). "Creative city (Theoretical foundations and indicators)". *Danesh-e Shahr*, 196, 5-11. [In Persian].

- Sajjadian, K. (2014). "Fourth wave university, disciplinary interactions and creative cities (Analysis of optimal strategy in the country)". *Zagros Geography and Urban Planning Quarterly*, 19, 39-56. [In Persian].
- Sasajima, H. (2013). "From red light district to art district: Creative city projects in Yokohama's Kogane-Choneighborhood". *Cities*, 33(1), 77-85. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2012.07.011>.
- Sasaki, M. (2010). "Urban regeneration through cultural creativity and social inclusion: Rethinking creative city theory through a Japanese case study." *Cities*, 27(1), S3-9. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2010.03.002>.
- Scott, A. J. (2006). "Creative cities conceptual issues and policy questions". *Urban Affairs*, 28(1), 1-17. <http://doi/full/10.1111/j.0735-2166.2006.00256.x?needAccess=true>.
- Sepehrnia, R., Delavar, A., & Salehi Amiri, R. (2012). "Study of the status of creative cultural industries and its relationship with the promotion of cultural capital in Iran". *Journal of Innovation and Creativity in the Humanities*, 2(1), 139-161. [In Persian].
- Shahabian, P., & Erfaneh R. (2012). "Linking the creative environment with the city", *Manzar Quarterly*, 19, 10-17. [In Persian].
- Songmei, L. (2005). "High tech spatial concentration human capital, agglomeration economics, location theories and creative cities". Ph.D thesis, College of Business and Public Administration: University of Louisville.
- Vanolo, A. (2008). "The image of the creative city: Some reflection on urban handling in Turin". *Cities*, 25, 370-382. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2008.08.001>.

The Analysis of the Effect Factors on Development of Creative City Case Study: Shiraz

Alireza Pourbagher - Lecturer, Department of civil engineering, Faculty of Engineering, Fasa University, Fasa, Iran

Masoud Taghvaei* - Professor, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Geographical Sciences and Urban Planning, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Vachik Hairapyan - Assistant of Prof. Islamic Azad University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Abstract

The idea of creative city enabled the innovative thinking and improve the identity of cities in spite of the increasing competition for talents, investment and reidentification. the creative cities are enumerated as a center of innovation, creativity and transformation of idea into wealth. the economy of creative cities depends on culture and handicraft. The purpose of the present study is to identify and prioritize the effective factors in developing SHIRAZ as a creative city. Based on the hypothesis, the ecological and sociocultural factors, ecotourism and organizational factors are very important. This study is done based on a descriptive-analytic design and implemented a questionnaire and library techniques. To analyze the data, SPSS was employed person chi-square, regression analysis and factor analysis were taken into account. To prioritize the factors AHP model was used. The result showed a significant relationship between the pour mentioned factors and the development of creative city. Based on the factors analysis, the economical factors were the first, sociocultural factors were the third and fourth important ones. The AHP results showed that the economical factors were the most important ones and Hafez and Sa'adi zones were the best places. Some strategies such as designing and performing the cultural elements in public spaces and historical zones are suggested to develop a creative city.

Key words: creative city, creativity, factors analysis, AHP.

Problem statement

From the mid-1990s on, the creative city has become prevalent as a new strategy. Creative city is a cultural approach in urban development. In this approach, the city has to be an attractive environment to nurture talents, innovations and ideas, and consider the ideas and creativity of specific individuals like the artists, scientists and authors as well as the ideas of ordinary citizens in solving basic problems and founding the creative growth and development. In this approach, culture is considered as the base of development and affects the other sectors.

Creative cities are considered as centers of innovation and creativity and converting ideas into wealth. As ideas and innovations are the main competitive components in the age of globalization, every community desires to have a creative city.

With its high population consideration, Shiraz creates a wide range of human relationships, which ends in production of extensive ideas and information. The diversity in races, knowledge, migrations and projects leads to obtaining new ideas and innovations in

information exchange. Shiraz metropolis with its historical and cultural background, environmental facilities and potentials to attract domestic and foreign tourists, recognizing the pillars and strategies of developing creative city and implementing this model in Shiraz could bring about low-cost rapid development with the least intervention.

Purpose and hypotheses

The purpose of the study was to recognize and prioritize the dimensions effective in the development of the creative city in Shiraz. The following hypotheses were developed in line with this.

1. The physical and ecological characteristics of the city should foster the realization of creative city strategies.
2. The existence of social and cultural contexts significantly increases the realization of the creative city in Shiraz.
3. Economic and tourism strategies significantly affect the implementation of creative city.
4. Enhancing the organizational and managerial status and focusing on entrepreneurship can be taken into account.

Creative city and creativity

Creative city theory presents the potential to empower local culture, identity and life quality (Madrius, 2005: 15).

Creativity encompasses experience, innovation, the ability to rewrite rules, being extraordinary, adopting a new look at affairs, visualizing possible future scenarios and possible solutions to the problem, discovering commonalities between points of differences, and having a flexible approach towards issues. Creativity is a tool for maximizing opportunities in every situation and adding value and meaning to the result of human action in any field (Sajjadian, 2012: 42).

Method

The study was applied-developmental in terms of nature and a combination of descriptive-analytical in terms of methodology. In the first step, descriptive information and theoretical resources of the creative city were categorized using written sources like papers, books, dissertations and research projects and then the needed information was collected through interviews with relevant organizations like Shiraz Municipality, Management and Planning, Roads and Urban Development, Cultural Heritage and Tourism and the statistics were extracted and the three questionnaires - indigenous people, experts and trustees - were prepared and filled out.

SPSS was used in the study to analyze the data in inferential analysis. Hypotheses were tested using Chi-square, Pearson regression tests and so on. The first dimension and indices were determined through factor analysis and AHP model was used to confirm the results. Conclusion will be presented using tables and charts.

Inferential statistics

Upon identifying the main variables, they were analyzed to show which of the independent variables had a significant relationship with the dependent variable. The inferential statistics was divided into two parts. The first part was testing the research hypotheses and the second

part was the percentages of responses given to each of the factors examined including socio-cultural factor, tourism economic factor, physical-ecological factor, and organizational-managerial factor in all 3 studied communities: host society, experts and trustees. The sum of these indices forming the research factors was presented and the sum of some indices formed the elements of creative city in Shiraz in the present study. The obtained data was calculated and presented in SPSS and stated in a 5-point Likert range including: very low, low, medium, high and very high and scored 1 to 5, respectively. It has to be noted that some of the questionnaire questions in all factors were asked as common questions (6 questions) and some as non-shared questions (4 questions) among the three communities. These questions were re-coded in data entry stage and the questions were computed in various sections as combined (shared and non-shared) questions. Then the research hypotheses were tested and then the results of each of the factors examined in the shared questions were presented and analyzed separately.

Prioritizing factors using AHP method

They were implemented in AHP model and evaluated by multi-criteria to prioritize the indices in various criteria (physical-ecological, socio-cultural, economic, and organizational-managerial).

Then according to the observations and interviews conducted, four areas were suggested as areas with higher potential to implement creative city development strategies: Hafezieh to Saadieh Tomb, Afifabad Garden to Eram Garden, Zandieh complex including Arg of Karim Khan, Bazaar, Vakil Bath and Mosque, Monuments, the Shahragh Shrine Complex. After doing the calculations on pairwise comparisons and attraction options, the results from the AHP method showed the first rank of economic elements in creative city in Shiraz. The next rank was for socio-cultural factor. Based on pairwise comparisons between the creative city development criteria using this method, it was found that the other two criteria (organizational-managerial and physical-ecological) were ranked next with equal scores (5).

The results of the hierarchical analysis process showed the first rank of Hafezieh to Saadieh among other indices of creative city in Shiraz. Moreover, according to pairwise comparisons between the criteria of creative city development using AHP method, it was found that economic criteria has a higher priority and thus a more effective role in creative city development.

Conclusion

The hypotheses testing showed a significant relationship between the four assumed independent variables (dependent variables) with the dependent variable of creative city development. Various sections were identified using the factor analysis model of creative city priorities in Shiraz.

- Economic factor was the first priority, socio-cultural factor the second, ecological factor the third and managerial-organizational factor the fourth in development of creative city in Shiraz.

- In the economic factor, job creation, income growth, and the quantitative and qualitative improvement of the handicrafts were, respectively, the priorities of the creative city in Shiraz.

- In the socio-cultural factor, community culture consistency with attractions, increase in cultural diversity and facilitating cultural exchanges were, respectively, the priorities of the creative city in Shiraz.
- In the physical-ecological factor, large recreational complex, increase in natural ecological dimensions and construction of ecological city and physical-ecological facilities were, respectively, the priorities of creative city in Shiraz.
- In the organizational-managerial factor, office-organizational poles, increase in management centers, equipping lecture halls, and youth tendency to join organizations were, respectively, the priorities of the creative city in Shiraz.

AHP analysis results indicated that economic factor was the most important factor, followed by sociocultural and physical-ecological and finally the managerial-organizational factors.

General suggestions

This part encompasses suggestions according to the interpretation of the purpose of the study to develop of creative city in Shiraz metropolis, including identifying practical and economically feasible plans for creative city in Shiraz, training economic experts on the creative city issue, and defining employment-oriented perspectives and policies in Shiraz. Moreover, they were presenting economic goods and products in a creative way in green packaging, strengthening the sociocultural role of Shiraz by highlighting the historical background of the city, strengthening the outstanding historical and craftsmanship and the creative customs of Shiraz by holding fairs, expanding the public transportation network, especially the subway, developing urban furniture with creative ideas and using old and unused furniture and scrap materials, strengthening trails and bicycles, and rebuilding textures and historic sites by giving new uses. These suggestions also included creating and expanding office and organizational facilities for Shiraz people, creating employment contexts based on creative city in Shiraz, increasing natural ecological aspects, building ecological city, creating art houses for supporting creative city projects near the historical monuments in Shiraz, creating a creative city section in the trustee institutions of planning in Shiraz like the Cultural Heritage and Tourism Department, developing creativity building in Shiraz to develop its facilities and infrastructure, designing and implementing Shiraz cultural symbols in the squares and historic and new areas of the city by designing public spaces and holding traditional Shiraz music events on Shiraz Day.